

Digitaliseret af | Digitised by



**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kjøbenhavn : Gyldendal, 1876

Fysiske størrelse | Physical extent:

Hansen, Ad.; af Ad. Hansen.

G. Brandes: Naturalismen i England : en
Anmeldelse

Kjøbenhavn : Gyldendal, 1876

49 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.





A. Hansen.
Anmeldelse af
G. BRANDES
Naturalismen i England.
1876.

49.-87.-8

eks. 1

DET KONGELIGE BIBLIOTEK



130020732866



26/11

G. BRANDES: NATURALISMEN
I ENGLAND.

EN ANMELDELSE

AF

AD. HANSEN,
Cand. mag.



KJØBENHAVN.

FORLAGT AF DEN GYLDENDALSKE BOGHANDEL (F. HEGEL).

GRÆBES BOGTRYKKERI.

1876.

DE GRÆVE: NATURALIEN

I. DEEL

DE WETENSCAPEN

DE WETENSCAPEN



Tredje Del af Dr. G. Brandes's betydningsfulde Værk «Hovedstrømninger i det 19de Aarhundredes Litteratur» ender med en Anmeldelse af Byrons Komme og Indgriben i de tidligere skildrede Kulturstrømme. Vi staa da ved den i Efteraaret udkomne fjerde Del, «Naturalismen i England. Byron og hans Gruppe», ved Værkets egentlige Centrum, den Del, der kan siges at indeholde det dramatiske Spændingspunkt, saaledes som Værket, efter den Plan, hvoraf det er baaret, maa udfolde sig, inden det naar sin Fuldendelse (se første Del S. 12—14). Scenen er da nu forandret, ikke længere Frankrig eller Tyskland, men England, hvor ved Aarhundredets Begyndelse paa saa mange forskellige Punkter nye poetiske Skud spire frem, meget ofte i skarp og bitter indbyrdes Modsætning, og dog alle med Rod i den samme Kulturbund, indtil denne Bevægelse naar sin mest virkningsfulde Kulmination i Byrons Poesi. Dr. Brandes har træffende paatrykt hele denne Litteraturbevægelse Navnet «Naturalisme», i hvilket

Udtryk han paa en Gang faar betegnet Bevægelsens Udgangspunkt, dens polemiske Stilling overfor den engelske Klassicismes naturløse Poesi og den Realisme, der spores i denne Periodes som overhovedet i saa mange af Englands bedste litterære Frembringelser. I denne Betegnelse ligger tillige indesluttet Arbejdets dybeste Grundoriginalitet: Betragtningen af denne Epokes poetiske Litteratur som en sammenhængende Bevægelse, hvis enkelte Momenter ere grupperede saaledes, at den stadige Udvikling og Stigning bliver klar.

Saa vist som Kritikerens Hovedevne, i Overensstemmelse med Navnets sproglige Derivation, er Evnen til at sondre, saa vist indtager Dr. B. en meget høj Rang blandt Kritikere. Enhver, der har fordybet sig i Studiet af et litterært Fænomen, ved, at det, selv med gode Vejledere, ikke er nogen let Sag overfor den Vrimmel af enkeltstaaende, interessante Træk, der møder hans Øje, at anbringe sin kritiske Bue saaledes paa det rette Sted og at gøre sit Strøg med den fornødne raske Bestemthed, saa at Klangfigurens Knudepunkter komme til at danne sig skarpe og tydelige, idet de forhen ensomt omtumlende Træk hobe sig sammen, hvert om sin Midte, og saa at de finere Forbindelseslinjer mellem de forskellige Knudepunkter forme sig sikkert og ses klart. Der fordres her af den kritiske Litterær-

historiker en Resoluthed, om man vil en Hensynsløshed, overfor Enkeltheder, der ofte kan være vanskelig nok at bekvemme sig til, men som er nødvendig, for at den frie Udsigt ikke skal forsvinde under Detaillernes hvirvlende Fygen. Jo mere man føler Vanskeligheden ved dette, og jo mere man sætter Kritikerens Hovedopgave i en Paavisning og Understregning af Centralpunkter, i des højere Grad maa man beundre Dr. B.'s kritiske Virksomhed. Dr. B. arbejder i sit Stofs Mangfoldighed, indtil han naar ind til, hvad der for ham aabenbarer sig som de Centralsteder, der give Fænomenet dets ejendommelige Karakter. Derfor bliver der ogsaa i hans enkelte Skildringer bestemte Holdepunkter, der under Udviklingens Gang forbindes med hinanden, og derfor samler Massen af disse enkelte Skildringer indenfor et afsluttet Hele sig atter om faste Hovedmomenter i Udviklingen, som Forfatteren med Sikkerhed formaar at paapege. En opmærksom Læser vil finde dette bekræftet helt igennem i den nu foreliggende fjerde Del af Dr. B.'s Værk, baade i de enkelte Afsnit og i hele Bogen set under et. Et særlig prægnant Udtryk har dette kritiske Skarpsyn faaet ved Behandlingen af Byron (XVI—XXI); her paavises Lag for Lag de Elementer, der dannede ham som Digter og som Personlighed, man ser den senere Udvikling hæve sig ud af den fore-

gaaende, det er en organisk Udfoldning her skildres og understreges Trin for Trin.

Netop fordi bag Skildringens øvrige Flugt og Liv Præciseringen af det punktuelle varetages saa nøje af Dr. B., faar hans Kritik sin stærke Side i de Sammenligninger, han saa ofte anstiller mellem forskellige Fænomener. Det er paa saadanne Steder, at Forfatterens største kritiske Kraft synes mig at aabenbare sig. Det Lys og den Anskuelighed, der falder over Fænomenerne, idet Grænselinjerne sikkert drages imellem dem, er af stor Interesse og yderst belærende. Og er der noget Punkt, hvor man kan erfare, om Forfatteren er sikker og klar over sin Viden, saa er det ved saadanne Sammenstillinger. Ja, man kan sige, jo skarpere og mere udrenset Kritikerens Viden er, des hyppigere vil Sammenstillinger af denne Art forekomme. Saadanne Grundpunkter danne de Taplejer og Hængsler, om hvilke den kritiske Betragtning drejer sig. Det er ofte kun i nogle faa Linjer, at forskellige Fænomeners Ejendommeligheder klares ved en slig Sammenstilling; men det Studium og Arbejde, der maa ligge bag ved en saadan koncis Paralellisering, staar i omvendt Forhold til dens Korthed. Dr. B.'s sidste Bog er rig paa klare og rigtige Afgrænsninger af denne Art: se f. Ex. den træffende Karakteristik af Forskellen mellem Scotts og Wordsworths Natursans (S. 157—58; jfr. S. 178: «Scott ser

paa Naturen og de gamle Sæder med en Jægersmands Øje, Wordsworth med en Moralists»), den sikre Afgrænsning af Scotts Territorium i Mod-sætning til Byrons (S. 169—70, jfr. S. 176), den aandfulde Sammenstilling af Shelleys Naturfølelse med Klassicismen og Lakismen (S. 313—15) og med Byrons (S. 319—22, 324—26), den skarpe og rig-tige Sondring mellem Goethes, Byrons og Shelleys Opfattelse og Formning af Prometheus-Skikkelsen (S. 348—49) og andre Steder; særlig interessant i saa Henseende er det mesterlige Afsnit «Erotisk Lyrik», der paa sit halve Ark indeholder en Mænge slaaende Sondringer, vidunderlig indholds-rige og grundige, fremførte paa den fineste og aandfuldeste Maade; de staa der som klare Perler paa en Snor; men hver enkelt Perle er hentet op dybt nede fra Studiernes Bund.

Man har bebrejdet Dr. B. Hensynsløshed i Formuleringen af sine Anskuelser. Lad være, at man stundom kan have Ret. Men Kritiken har været tilbøjelig til at overse, at den Aand og det Liv i Behandlingen, som selv hans Modstandere i Almindelighed indrømme ham, er betinget af Egenskaber af digterisk Natur: af Ildfuldhed og Fantasi, der til en retfærdig Vurdering kræve noget tilsvarende hos Læseren. Man har været tilbøjelig til at pille Led ud, der bør ses i deres Sammenhæng med hele Udviklingens Flugt, og veje dem paa sin ofte filistrøst regulære kritiske Guld-

vægt. De stærke Udtryk ere ikke det væsentlige i Dr. B.'s Forfattervirksomhed, og det er urigtigt stedse at drage dem frem og holde sig til dem. Det er den forskende og skarptseende Aand, der staar bag ved, som er Hovedsagen. Den er det nu paa Tiden at anerkende.

Man har bebrejdet Dr. B., at han i sine Litteraturskildringer betragtede Tilstandene med altfor stor Ensidighed og derved kastede et forvrængende Lys ud over dem. Maaske man stundom har haft Ret. Oftere har man sikkert haft Uret. En vis Art Ensidighed kræves af ethvert Arbejde, der tilsigter at gøre Virkning som baaren af en Overbevisning. Men Kritiken mod Dr. B. har ofte været saa ensidig og begrænset i sit Syn, at den, hvor der i en eller anden Sammenhæng forekom en episodisk Bemærkning, der kastede et Strejfflys over en eller anden Side af et Emne, i denne Bemærkning har villet se alt, hvad Forfatteren havde at sige om hele det berørte Emne, uden at tage Hensyn til, at der bag en saadan Bemærkning i en bestemt Sammenhæng kan skjule sig adskillige Nuancer i Totalanskuelsen, som det selvfølgelig ikke er Forfatterens Sag til enhver Tid at møde op med. Enhver, der vil være klar over dette, bør sammenligne den lille Bemærkning, der findes om Walter Scott i første Del af «Hovedstrømningerne», Side 22, med den Skildring af den skotske Digter, der gives i den nu udkomne Del (Afsnit X),

og han vil da kunne se, at der bag en saadan Ytring, som en uforstandig eller uvillig Kritik vil være tilbøjelig til at opstille som Forfatterens hele Anskuelse af Digteren og hans Virksomhed, kan gemmes en hel Del Sympathi.

Men endnu mere bør den stadig gentagne Bebrejdelse om Skildringer, tildrejede efter et rent subjektivt Skøn, forstumme overfor Dr. B.'s Behandling af Wordsworth. Skønt Wordsworth er en Digter, som man paa Forhaand kunde vide i flere Punkter maatte være Dr. B. imod, har dette dog ikke influeret paa hans Vurdering af det berettigede og ejendommeligt tiltalende, der findes i hans Poesi. Wordsworth faar al den Ære og Anerkendelse, han fortjener. Analysen er udført med stor Sympathi for det almenmenneskelig sande og skønne i saa mange af hans Frembringelser og med fuld Anerkendelse af hans fremragende Plads i den engelske Poesis Historie. Dr. B.'s Behandling af denne Digter er en Skildring, der med Hensyn til den Evne: sikkert og bestemt, uden Famlen at tage fat om Kærnepunkterne og lægge dem frem søger sin Lige. Helt igennem føler man, at denne Sikkerhed i den kritiske Analyse har sine kraftigste Rødder i et dybt Studium af og nøje Kendskab til Hovednerverne i denne Poesi.

Wordsworth siger i et sine Digte: «Det er min Fryd alene i Sommerskyggen at fløjte en simpel Sang for tænkende Hjerter.» Wordsworth

betegner her sit Publikum med det ejendommelige Udtryk «tænkende Hjerter»; han venter kun hos saadanne at finde fuld Anklang og Forstaaelse, fordi hans egen Inspirations Kilde er et tænkende Hjerte, en forunderlig Sammenflyden af Følelse og Tanke i en stille bevæget Kontemplation, saaledes som Dr. B. rigtig og skarpt har fremhævet det om hans Forhold til Naturen i sin Bog Side 70—73. Den Wordsworthske Følelse er nærmere bestemt en mild, kærlighedsfuld, ikke for stærkt bevæget Sympathi. Kærlighed (der her kun er et andet Ord for, hvad han forstaar ved poetisk Følelse) og Tanke opstiller han i en af sine smukke, formfuldendte Sonetter som uomgængelige Betingelser for al Poesi; naar de følge os, «da skal Sindets indre Himmel gyde sin Inspirations Dug over den ydmygste Sang.» Ligesom Wordsworths Følelse, og særlig da hans Naturfølelse, under hans tilbagetrukne Liv, hvor efter hans eget Udtryk hans lille Baad fra Dag til Dag gyngede fredelig i sin Havn, udvikledes til en sjælden Grad af Finhed, antog ogsaa hans Tanke saa ejendommelig fine, stundom udspekulerede Former, at Tilknytningspunktet mellem Digteren og den almindelige Læser ofte glipper. Man staar tit undrende og forvirret overfor hans Digte og spørger sig selv: hvad er nu Meningen her? Thi har man beskæftiget sig noget med Wordsworth, ved man, at der bag hver af

hans mangfoldige Smaaskildringer skal skjule sig en Mening af en eller anden, helst moraliserende Art. Det er ingenlunde hans Hensigt i al Simpelhed at male os et blot og bart Genrebillede, saaledes som Hertz har gjort det i «Frugthandleren», der af Dr. B. træffende sammenstilles med de Wordsworthske Digte (S. 90). Har Læseren muligvis, med Fornemmelsen af, at han stod overfor et poetisk Genremaleri, glædet sig over det Indtryk, et sligt Billede gjorde paa ham, saa er det, som om Wordsworth pludselig vendte Maleriet om og sagde: «Men det er nu egentlig slet ikke det, I skulle se paa; nej, her bag paa Lærredet har jeg nedskrevet, hvad det er, I maa indprente eder,» — og saa er der ofte lige saa ringe Kavsalforbindelse mellem den poetiske Skildring og den tilsigtede Tanke som mellem det malede Billede og Skriften bag paa Lærredet. Et Digt som «Simon Lee» med Wordsworths Oplysninger om dets Øjemed er et Exempel paa hans Ejendommelighed i denne Retning. Der forekommer i dette Digt følgende højst karakteristiske Ord: «O Læser, havde du i din Sjæl saadanne Forraad, som den tavse Tanke kan bringe, o kære Læser, da vilde du finde en Fortælling i hver Ting. Hvad jeg mere har at sige, er kun lidet; . . . det er ingen Fortælling; men, hvis du vilde tænke, kan du maaske gøre det til en Fortælling.» Man vil kunne for-

staa, at en Digter, der med fuld Bevidsthed skriver dette Motto paa sin Fane, der paa sine ensomme Spadsereture («Digterne af denne Skole spadserer altid», siger Taine) stadig er gennemtrængt af dets Betydning, at hans Tanke stundom kan indgaa saa individuelt ejendommelige Kombinationer og sno sig ad saa hemmelighedsfuldt slyngede Veje, at det bliver uklart for Læseren, hvor han vil hen; og man vil indse, at det, der i Wordsworths Ordbog faar Navn af Fortælling, ofte kun bliver en Beskrivelse af en eller anden Situation, uden skarpt Blik for det centrale, at han tit kommer til, hvad man træffende har kaldt: at fortælle Historier uden Pointe.

Det er rigtig set og et Punkt af stor Interesse, naar Dr. B. (S. 61—63) i Wordsworths poetiske Naturbetragtning stundom finder Udbrud af et helt pantheistisk Præg til Trods for dennes øvrige orthodoxe Standpunkt. De smukke og følelsesfulde «Lines composed above Tintern Abbey» ere særlig mærkede af denne Stemning. Selv i hans theoretiske Udtalelser forekommer der om Digterens Forhold til Naturen en Ytring som denne, at Digteren «betragter Mennesket og Naturen som væsentlig afpassede efter hinanden og Menneskets Sind paa naturlig Maade som et Spejl for Naturens skønneste og mest interessante Egenskaber.» Hvilke Mærker denne Naturbetragtning

har afsat i Byrons Poesi, er paavist i Dr. B.'s Bog (S. 69—70). Her er et Punkt, hvor selv disse to saa vidt forskellige Digteraanders Baner skære hinanden. Det forekommer mig meget rimeligt, at Byron her er bleven ledet af en anden Aand, der ved Sympathier i begge Retninger har kunnet danne det forbindende Overgangsled mellem de to Antipoder. Byron kunde ikke føle sig særlig hendraget eller tiltalt af Wordsworths Poesi eller af Søkolens overhovedet (Coleridge synes at være den, han har sat mest Pris paa). Som ganske ungt Menneske havde han vel skrevet en i det hele anerkendende og sympathetisk Recension over en Digtsamling af Wordsworth; men, skønt hans Forhold til Søkolen i det Tidsrum, hvorom her er Tale, endnu langt fra havde naaet den Spænding, det senere antog, skinner dog hans mindre gunstige Dom over Wordsworths Poesi igennem hans ungdommelige Udtalelser i «English Bards and Scotch Reviewers», og en af sine Hovedanker mod denne poetiske Retning, der holdt sig kredsende om de hjemlige Søer, har han alt 1814 formuleret i sit Ønske om, at dens Dyrkere maatte faa Lejlighed til at friske sig op i en kraftig Kuling paa Atlanterhavet eller Middelhavet. Men netop paa den Tid, Byron digtede tredje Sang af «Childe Harold» — og det er væsentlig i denne Sang, at Paavirkningen fra Wordsworth er sporlig — levede han i Schweitz i sta-

dig Omgang og Meningsudvexling med Shelley. Shelleys Poesi, pantheistisk som den er, baaren af Forestillingen om et hele Universet gennemtrængende Kærlighedens Princip, var i Udgangspunktet for sin Naturbetragtning nøje beslægtet med Wordsworths. Begge Digtere følte sig med ganske særlig Inderlighed sammenknyttede med Naturen. Shelley udbryder, ved Betragtningen af en Flodkløft i Alperne, at hans eget, menneskelige Sind uden Selvvirksomhed giver og modtager hurtige Indflydelser og staar i et uophørligt Vexelforhold til Tingenes klare Universum rundt om; og man vil med Lethed kunne spore den samme pantheistiske Understrøm i Stemningen, naar det Indtryk, Naturen gør paa Bissekræmmeren i Wordsworths «The Excursion» — en Karakter, der næsten helt igennem kan identificeres med Digteren selv — males i Ord som disse: «Sanseindtryk, Sjæl og Form, alt smeltede ind i ham; de opslugte hans dyriske Væsen; i dem levede han, og ved dem levede han; de vare hans Liv.» Et Digt som Wordsworths «Hart-Leap Well» afgiver en interessant Sammenligning med Shelleys «The Sensitive Plant». Der er i begge Digte slynget et Baand af virksom Sympathi mellem den bevidste og den ubevidste Verden: hos Wordsworth lægges Naturomgivelserne øde i hemmelighedsfuld Kummer over den saarede Hjorts Dødsqualer, og hos Shelley græde alle Blomsterne ved

den skønne Kvindes Død, der har røgtet dem, og Mimosen og alle Havens Planter visne hen; thi de levede i og med hende. Det fælles Berøringspunkt og Overgangsled mellem Wordsworth og Shelley findes da i deres Naturbetragtning. Wordsworth hørte en Tid til Shelleys Yndlingslæsning og hilses af denne i en Sonet netop som «Naturens Digter». Den Paavirkning af Wordsworth, der spredt findes hos Byron, kan man derfor ganske sikkert tilskrive Sommeren 1816, da Byron første Gang var under Shelleys Indflydelse. Byrons Interesse er gennem Vennens Samtaler paa ny bleven vakt for den Digter, der første Gang med fuld Bevidsthed anslaar en af Grundtonerne for den paafølgende Perodes Poesi; det lille Digt «Churchill's Grave» (fra samme Tidspunkt) er endogsaa efter Byrons egne Ord skrevet som en alvorlig ment Efterligning af Wordsworths Stil. Om den direkte Paavirkning af Shelley paa Byron se Dr. B.'s Bog S. 434—35.

Der er ét Punkt i Sæskolens Program, som ingen af de mig bekendte Behandlinger af Epoken har haft Øje for, og som heller ikke Dr. B. synes mig at have betonet og understreget tilstrækkelig. Det gaar ganske vist ind under det Fællesmærke, Naturalisme, Dr. B. sætter som det egentlige Spirepunkt og den karakteristiske Hovedejendommelighed for hele den omhandlede Epoke og altsaa ogsaa for den Episode, der kaldes La-

kismen, og Dr. B. har antydet det i sin Bog S. 88 (jfr. S. 208), men uden at fremhæve det som et særligt Punkt. Jeg sigter herved til den Prætension, som navnlig Wordsworth stadig gør paa i sine Digte at levere psykologiske Skildringer af typiske Sjælstilstande, exemplificerede i en eller anden anekdotisk Begivenhed eller Situation. I Forbindelse med hans Tendens til at moralisere, som Dr. B. rigtig har fremhævet (S. 101), forekommer dette Øjemed mig at høre til de mest fremspringende Momenter i Wordsworths Theorier om hans Poesis Indhold. Det er herom, han taler, naar han siger, at det har været hans Hensigt i hans Digte at følge det menneskelige Sinds Strømninger og Tilbagestrømninger, naar det er sat i Bevægelse af vor Naturs store og simple Følelser, at gøre de poetisk behandlede Begivenheder («incidents») og Situationer interessante ved i dem at efterspore vor Naturs Grundlove, og han er ikke sparsom paa Exempler fra sine egne Digte til Oplysning om sin Fremgangsmaade og sin Udførelse af Theorierne i det enkelte. Skønt hans spindelvævsfine Udviklinger og Forklaringer ofte ere meget vanskelige at faa ordentligt Tag i, er det imidlertid klart nok, at det psykologiske Moment ogsaa spiller en fremtrædende Rolle i den Maade, hvorpaa han ordner og grupperer sine Digte, og de Synspunkter, hvorfra han ønsker dem betragtede.

Man har ofte ondt ved at finde al den Psykologi i hans Digte, som han selv finder i dem; men den theoretiske Fordring paa dette Moment hævdes meget bestemt. Dr. B. tillægger (S. 87—88) ved sin Omtale af den Maade, hvorpaa Wordsworth og Coleridge fordelte det poetiske Reform-Arbejde mellem sig, Coleridge den Opgave: med overnaturlige Situationer og Hændelser som Grundlag at skildre de Sjælebevægelser, der konsekvent vilde fremgaa af et saadant Grundlag, hvis det var reelt. Her peger Dr. B. for Coleridges Vedkommende netop paa det Moment af Bevægelsen, jeg kunde ønske stærkere fremhævet; thi det vil indrømmes, at en Opgave af ovennævnte Art maa indeslutte en hel Del af en Psykologs Arbejde. I Fortalen til «The three Graves», et Digt, hvori et Ægtepar og den unge Kones Veninde skildres som efterhaanden synkende helt sammen under den martrende Indflydelse af Svigermoderens Forbandelse mod de tre, — i denne Fortale erklærer Coleridge Digtets Fortjenester for udelukkende psykologiske og lægger dets Tyngdepunkt, ikke i, hvad gruppvækkende det muligvis kan have ved sig, men i Paavisningen af, hvorledes en Forestilling (i dette Tilfælde Forbandelsen), der heftig og pludselig rammer Sindet, kan virke paa Indbildningskraften og give den en sygelig Udvikling. Men hos Wordsworth er denne Tendens efter at give

kismen, og Dr. B. har antydet det i sin Bog S. 88 (jfr. S. 208), men uden at fremhæve det som et særligt Punkt. Jeg sigter herved til den Prætension, som navnlig Wordsworth stadig gør paa i sine Digte at levere psykologiske Skildringer af typiske Sjælstilstande, exemplificerede i en eller anden anekdotisk Begivenhed eller Situation. I Forbindelse med hans Tendens til at moralisere, som Dr. B. rigtig har fremhævet (S. 101), forekommer dette Øjemed mig at høre til de mest fremspringende Momenter i Wordsworths Theorier om hans Poesis Indhold. Det er herom, han taler, naar han siger, at det har været hans Hensigt i hans Digte at følge det menneskelige Sinds Strømninger og Tilbagestrømninger, naar det er sat i Bevægelse af vor Naturs store og simple Følelser, at gøre de poetisk behandlede Begivenheder («incidents») og Situationer interessante ved i dem at efterspore vor Naturs Grundlove, og han er ikke sparsom paa Exempler fra sine egne Digte til Oplysning om sin Fremgangsmaade og sin Udførelse af Theorierne i det enkelte. Skønt hans spindelvævsfine Udviklinger og Forklaringer ofte ere meget vanskelige at faa ordentligt Tag i, er det imidlertid klart nok, at det psykologiske Moment ogsaa spiller en fremtrædende Rolle i den Maade, hvorpaa han ordner og grupperer sine Digte, og de Synspunkter, hvorfra han ønsker dem betragtede.

Man har ofte ondt ved at finde al den Psykologi i hans Digte, som han selv finder i dem; men den theoretiske Fordring paa dette Moment hævdes meget bestemt. Dr. B. tillægger (S. 87—88) ved sin Omtale af den Maade, hvorpaa Wordsworth og Coleridge fordelte det poetiske Reform-Arbejde mellem sig, Coleridge den Opgave: med overnaturlige Situationer og Hændelser som Grundlag at skildre de Sjælebevægelser, der konsekvent vilde fremgaa af et saadant Grundlag, hvis det var reelt. Her peger Dr. B. for Coleridges Vedkommende netop paa det Moment af Bevægelsen, jeg kunde ønske stærkere fremhævet; thi det vil indrømmes, at en Opgave af ovennævnte Art maa indeslutte en hel Del af en Psykologs Arbejde. I Fortalen til «The three Graves», et Digt, hvori et Ægtepar og den unge Kones Veninde skildres som efterhaanden synkende helt sammen under den martrende Indflydelse af Svigermoderens Forbandelse mod de tre, — i denne Fortale erklærer Coleridge Digtets Fortjenester for udelukkende psykologiske og lægger dets Tyngdepunkt, ikke i, hvad gruppvækkende det muligvis kan have ved sig, men i Paavisningen af, hvorledes en Forestilling (i dette Tilfælde Forbandelsen), der heftig og pludselig rammer Sindet, kan virke paa Indbildningskraften og give den en sygelig Udvikling. Men hos Wordsworth er denne Tendens efter at give

Psykologi endnu mere fremtrædende. Hans Digt «Goody Blake and Harry Gill» har i saa Henseende Interesse og indbyder til en Paralellisering med Coleridges «The three Graves». Ogsaa hos Wordsworth er der Tale om en Forbandelse: en stakkels fattig Kone, Goody Blake, har stundom taget sig nogle Pinde fra den velhavende Harry Gills Gærde for at varme sin gamle Krop ved; Harry Gill passer hende op en kold Vinternat, griber hende paa fersk Gerning og tager raat og voldsomt fat i hende; den gamle Kone udstøder da Ønsket om, at Harry aldrig nogensinde maa blive varm mere, og Forbandelsen opfyldes, idet Bonden fra dette Øjeblik gaar om med klappende Tænder, selv i den hedeste Sommertid. Paa lignende Maade som Coleridge, i Udtryk, der gaa ud paa ganske det samme, lægger ogsaa Wordsworth Hovedeftertrykket paa det psykologiske Moment; hvad han tilsigtede i sit lille Digt var (efter hans egne Ord) at vække Opmærksomheden for den Kendsgerning, at den menneskelige Indbildningskraft har tilstrækkelig Styrke til selv i vor fysiske Natur at bevirke næsten mirakuløse Forandringer. Og saaledes i mangfoldige andre Digte («There was a boy», «The mad Mother», «The forsaken Indian» o. s. v.).

Den tredje af de Hovedforfattere, der gaa ind under den en Gang vedtagne, men ikke meget

sigende Klassebenævnelse (se Dr. B., S. 126) Laskisterne, nemlig Southey, er den, der har mindst af den ægtefødte Digternatur i sig. Det er et kostbart Udtryk, Dr. B. (S. 144) bruger om en stor Del af hans Poesi, naar han betegner den som «udvortes Romantik». Er der noget Ord, der rammer Centrum ved Skildringen af Southey, saa er det dette lille Adjektiv. Motiverne, hvorfra Stadierne i hans Digte skulde hente deres Udfoldningsevne, skyldes den skæreste Vilkaarlighed og Lunefuldhed i Forfatterens Fantasi. Vil han fremhæve en Moral, saa sker det gennem en Række rent ydre Begivenheder, der med koldt Forstandsfantasteri stilles sammen uden smaaligt Hensyn til indre Kavsalforbindelse; man ser stadig Forfatterens massive Haand hale i Dukernes tykke Snore og stille disse i de mest barokke Situationer imod hinanden. Og Southey kan blive ved med dette foruroligende længe, han er, ligesom Baron Nilus's Tjenere, «frugtbar paa Inventioner». Dette Southseys Hang til det rent udvortes frapperende sprænger ethvert som helst Hensyn til Sandsynlighed; der er intet saa barokt, at det jo kan finde en Plads i hans fantastisk-romantiske Museum. Han opfører for den indiske Guddom Indra et Slot af følgende Beskaffenhed: «Bygget paa en Indsø dannede Vandene dets Gulv; nogle Steder vare dets Mure Vand med Buer af Ild, andre Steder vare de Ild overhvævede af

Vand; Spir og Tinder af Ild hæve sig rundt om Kupler af Vand; Regnbuedomer hvile paa Ildtaarne, Flammetage ere rundt om besatte med smaa Skytaarne, og Skysøjler ere ombundne med Flamme.» («The Curse of Kehama», VII Sang). Et almindeligt Luftkastel bliver en grundmuret Borg ved Siden af dette ejendommelige Palads. Det gaar her som saa ofte, at Southey «gør Tanken til et Legetøj», som Coleridge siger. Han overtræder den sunde Horatsiske Regel, der forbyder at parre Fugle med Slinger og Tigre med Lam. Det er en helt anden Ting, naar Shelley lader sin Atlasfé ælte Ild og Sne sammen. Thi medens Southey paa rent ydre Vis hensigtsløst stiller aldeles uensartede Ting sammen og derved opfører en Bygning, som den sunde Forstand skyder ned med sine Latterprojektiler, kommer der hos Shelley et Moment af Aand med, som Lakisten fattes: den dristige Fantasiforestilling bliver hos Shelley kun et billedligt Udtryk for hans Grundanskuelse om Kærlighedens alt forenende Magt, idet der tilføjes, at Feen «udjævnende sammenblandede den uensartede Masse ved flydende Kærlighed — alle Ting voxte sammen, gennem hvilke Kærlighedens Harmoni kan trænge.» Shelleys overstrømmende Fantasi, der efter Thomas Moores Udtryk vilde være tilstrækkelig til en hel Generation af Digtere, leder ham stundom vild; men

den aandløse Maade, hvorpaa denne Evne tumler hos Southey, er han højt hævet over. I den Koncert, Southey opfører, ere skrattende Blæseinstrumenter med kold Klang og Støj og Raslen den fremherskende Lyd; de Violintoner, der sitrende skære sig Vej lige ind til Hjertet og sætte dets Fibrer i dirrende Bevægelse, dem kender han ikke. — Hvor Dr. B. senere hen (S. 297—98) omtaler Southey's personlige Forhold til Landor, overser han, at der bag Southey's stive og tilknappe Afsluttedhed skjuler sig et fast Malm i Karakteren, der maatte føle sig beslægtet med Landor's ensomme Kraft.

Det er ukorrekt, naar det (S. 170) om Scotts «Marmion» siges, at det i dette Digt især var Begivenhederne, der gjorde Lykke. Maaske er det kun et uheldig grebet Udtryk; Ytringen er imidlertid noget vildledende. Det var ikke selve Begivenhederne, men Maaden, hvorpaa de vare skildrede, det var Sceneriet, hele Udstyret og Baggrunden, der væsentlig slog det engelske Publikum og den engelske Kritik som det ny i den begyndende Scottske Digtning. Scott selv lægger i Fortalen baade til «The Lay of the last Minstrel» og «Marmion» sin Digtning's Hovedejendommelighed i dens Beskrivelser; med det episke Element tog han det ikke saa nøje. Og netop i Anledning af «Marmion» erklærede Jeffrey i «Edinburgh Review», at det ikke var nok at be-

skrive Kostumet og Landskabet: de optrædende Personer maatte ogsaa foretage sig noget.

Idet Dr. B. i sin kritiske Behandling har lagt Søskolen og Scott bag ved sig, drager han en dyb Grænsefure, inden han gaar videre paa sin kritiske Forskergang, og den første, han da standser ved, er Keats. Keats staar for Dr. B. som den, der danner Overgangen til hele den følgende Litteraturperiode, hvor en Kamp mod Tidens Fordomme paa saa mange Punkter kommer til Frembrud. Da hele Dr. B.'s Methode netop gaar ud paa at fremhæve Led for Led i den organisk sammenhængende Litteraturbygning, undlader Forfatteren dog selvfølgelig ikke at paavise Keats's Forbindelse med den foregaaende Litteraturudvikling: han betegnes som den straalende Fugl, der hæver sig op fra Wordsworths storbladede Steneg (S. 201). Det Grænseomraade, der saaledes anvises Keats, er korrekt afskaaret. Vil man bestemme hans Plads endnu nøjere, da maa det blive mellem Wordsworth og Shelley. Han beundrede Wordsworth. Maaske er det ham, han mener, naar han, idet han glæder sig ved den nye Tids forskellige poetiske Toner, udbryder, at en skøn Musik «er bleven bragt op fra sin Krystalbolig i en Sø af en Svanes ibenholtsmørke Næb» («Sleep and Poetry»); den stille og værdig henflydende Svane vilde være et smukt og træffende Billede paa Wordsworth. Med Shelley var Keats per-

sonlig truffet sammen i 1817; de kappedes med hinanden i poetiske Forsøg, og det er bekendt, at Keats's sidste Digtsamling laa i Shelleys Bryst-lomme, da dennes Lig drev i Land paa Middelhavets Kyst. Keats henregnes til den saakaldte Cockney-School (Hjemmefødnings-Skolen: fordi dens Medlemmer levede i og ved London), et Navn af samme Værd som «Søskolen», af hvilken den betragtedes som en Aflægger; Shelley henføres undertiden til samme Skole.

Dr. B.'s Skildring af Keats's poetiske Personlighed indledes med den træffende og skarpt afgrænsende Betegnelse, at han blandt Epokens Digtere var den, der var mest af en Artist (S. 209); han elskede Poesien udelukkende for dens egen Skyld. Og som Livsnerven i hans Poesi er atter her det centrale sikkert grebet og fastslaaet: hans kraftige Fantasi (S. 209, 220). Wordsworth behøvede i sin fintfølede Betragtning af Naturen kun en saare svag Impuls til at sætte hans ejendommelige Poesi i Strømning. Ogsaa Keats behøver kun et Par Punkter, hvortil han (for at bruge et Billede af ham selv) kan fæste sit fine poetiske Væv, ligesom Edderkoppen sit Spind: saa formaar han «ud fra sit eget indre at spinde sin egen luftige Borg.» Det er næsten, som hørte man Wordsworths Stemme i følgende Ord af Keats, hvor han taler om den poetiske Forestillings Omvanken: «En Halvslummer paa en Sofa hindrer den ikke,

og et Blund paa en Kløvermark frembringer ætheriske Fingerpeg; et Barns Sladren giver den Vinger, og Samtale med Mænd Styrke til at røre dem; en Musiktone fører til «et eller andet Hjørne af Fantasi-Øen», og, naar Bladene hviske, saa «lægger det et Bælte rundt om Jorden.»» Udgangspunkterne for deres poetiske Drømmerier ligge saaledes Side om Side. Men det Element, de gyngede ud i, er af forskellig Art: hos Wordsworth en stille Kontemplations Strøm af Tanke og Følelse, tilsat med et Kvantum Moral, hos Keats en ungdomsfrisk og yppig Indbildningskrafts klare, perlende Strøm, fuld af skønne og lette Skikkelser, der vexle og gyngede og dukkede sig i det rindende Strømløb. Idet Keats betegnes som «Artisten» blandt Epokens Digtere, bliver Adskillelsen mellem Wordsworth og ham klar: uvilkaarlig, med helt Sind, uden Bitanker af nogen Art overgiver han sig til sin Fantasis Drømmebillede og lader sig beruse og føre af dem uden Modstand¹. I Betegnelsen af Keats som «Artist» ligger endvidere, at den Trang, som han i sine Fantasier væsentlig søger at tilfredsstille, er en Skønhedstrang. Her er et Punkt, som man kunde ønske stærkere betonet

¹ Det hedder i en af hans Epistler: „Naar som helst jeg vover mig ud paa Rimets Strøm, sejler jeg langsomt, med splittet Baad, knækket Aare og sønderrevne Sejl, næppe vidende min Hensigt.“

af Dr. B. Selv det Citat, Dr. B. anfører af Keats S. 210, viser, at, staaer Indbildningskraften højt for Digteren som Middel, saa staaer Skønheden endnu højere for ham som det Maal, mod hvilket den sigter. Oceanus's Ord i «Hyperion», af hvilke Dr. B. citerer et Brudstykke ¹,

¹ Der er iøvrigt i Oversættelsen af dette Stykke indløbet nogle uheldige Misforstaaelser og Uklarheder, som netop forplumre Hovedtanken i Oceanus's Ord, at „den første i Skønhed er den første i Magt.“ S. 198 (5te Linje fra oven) er efter Linjen: „saaledes skrider nu en ny Fuldkommenhed frem lige bag vore Hæle“ Ordene „en Magt, stærkere i Skønhed“ faldne ud. Et Par Linjer længere nede er „glory“ oversat ved sin almindelige Betydning: Hæder; det har i Følge hele Sammenhængen sin ofte forekommende Betydning af: Herlighed, Glans. Nogle faa Linjer længere nede er paa lignende Maade Pointet sløvet i den højst uklare Oversættelse: „Sig, gaar den tunge Muldjord vel i Rette med de stolte Skove, den har næret og endnu nærer med større Gavmildhed end sig selv?“ Keats bruger Ordet „comely“ (tækkelig, yndefuld; det har ingen som helst Betydning af gavmild) om Skovene, Eftertrykket ligger her, som helt igennem, paa Skønheden, og Meningen bliver da: „Sig, gaar den tunge Muldjord vel i Rette med de stolte Skove, den har næret og endnu nærer, og som ere yndefuldere end den selv?“ Rent forskrevne i Oversættelsen ere Keats's Ord:

And as we show beyond that Heaven and Earth
 In form and shape compact and beautiful,
 In will, in action free, companionship,
 And thousand other signs of purer life;
 So on our heels a fresh perfection treads.

gaa ogsaa netop ud paa, at de successive Udvik-
lingstrin herske i Kraft af deres Skønhed. Han
lader en græsk Vase, om hvilken han skriver en
Ode, præke den Lære for Slægterne: «Skønhed er
Sandhed, Sandhed Skønhed», og tilføjer: «det er
alt, hvad I vide paa Jorden, og alt, hvad I be-
høve at vide.» Han bruger ud fra sit rent arti-
stiske Standpunkt et saa stærkt Udtryk som
dette, at «hos en stor Digter overvinder Skøn-
hedssansen ethvert andet Hensyn, eller snarere den
udsletter ethvert andet Hensyn», og udbryder i et
af sine Breve, at han kun føler Ærbødighed for
tre Ting i Tilværelsen, nemlig «det evige Væsen,
Skønhedens Princip og Erindringen om store
Mænd.» Det er paa dette Punkt — foruden i
Fantasiens oprindelige Friskhed — at Keats synes
mig at bøje sig over mod Shelley. Udtrykket for
det Kærlighedens Princip, der i Følge Shelleys poe-
tiske Verdensopfattelse gennemstrømmede hele Uni-

Dr. B. oversætter fejlagtig *show* ved skue og faar derved
en lemlæstet og uklar Mening ud. Det bør hedde: „Som
Himmel og Jord ere skønnere, langt skønnere end Khaos
og det tomme Mørke, skønt de en Gang vare Herskere,
og ligesom vi overgaa [vise os højere end] hin Him-
mel og Jord ved at være faste og skønne i Skikkelse og
Form, fri i Vilje og Handling, ved Fællesskabsfølelse og
tusend andre Tegn paa et renere Liv, saaledes skrider nu
en ny Fuldkommenhed frem lige bag vore Hæle osv.“
Forøvrigt falder Stedet lidt tungt hos Keats.

verset, var en evig Harmoni og Skønhed. Overgangen mellem disse to Principer — Kærlighedens og Skønhedens — sker hos Shelley meget let; de gribe for hans digteriske Betragtning ind i hinanden som Aarsag og Virkning. Skønheden stod for Shelley som en Aabenbaring af det guddommelige Princip, og en lignende brændende Tilbedelse, en «Hunger efter Skønhed» vil man finde hos Keats. Det er hen mod den, at hans poetiske Indbildningskraft viser ham Vej, hen mod «alle Steders skønne Syner». Ja, man vil endog hos Keats kunne finde Antydninger af en Shelleysk Kavsalforbindelse mellem Kærlighed og Skønhed (se Citatet i Dr. B.'s Bog S. 210). Og, hvad der naturligt fulgte af denne Skønhedsdyrkelse, begge droges de med stærke Sympathier hen mod det antike Grækenland (jfr. Dr. B.'s Bog, S. 13 og S. 347).

Longfellow kalder i en Sonet Keats for «Hyrdedrengen, hvis Fortælling blev forladt halv fortalt». Den blev i Virkeligheden afbrudt paa et Punkt, hvor den var i en svulmende og brusende Udvikling, hvor Hyrdedrengen var ved at ombytte Rørfløjtes finere Musik med Toner af dybere Klang, hvor han var ved at kaste et dvælende, længselsfuldt Afskedsblik paa de Skønhedsbilleder, han havde tryllet frem under sine Drømmerier i den solbeskinnede Natur, for at vandre ind blandt Sværmen af Mennesker, tolke deres Suk og fornemme den dumpe Klang af deres

Hjerteslag. Man sporer tydelig denne Udvikling hos Keats, naar man beskæftiger sig med ham, og «Hyperion», hans bedste Arbejde (Dr. B., S. 218), er et sjældent kraftigt Vidnesbyrd om hans stigende Væxt.

Det var sikkert nok Keats's Holdning overfor den engelske Klassicisme, der i Begyndelsen gjorde Byron saa umaadelig bitter i hans Udtalelser om denne Digter. Og har maaske end Keats aldrig nævnet Popes Navn (Dr. B., S. 213), saa tilegnede han sig dog, som væsentlig udgaaet fra Wordsworth, Søskolens litterære Anskuelse, baade i positiv og negativ Retning (se Dr. B., S. 212): «en Haletudse fra Søerne» er et af de bitre Udtryk, Byron bruger om Keats. Heri ligger tillige en Angrebsstilling mod Pope; thi disse Anskuelsers negative Hovedside var jo netop et heftigt Angreb paa Klassicismen, og det Navn, som Striden i England væsentlig kom til at dreje sig om, blev Pope. Den Position, som Byron ud fra sit ejendommelige litterære Standpunkt indtager lige over for Keats, der, idet han angriber Klassicismen i Almindelighed, tillige angriber Pope, er da korrekt nok. At det væsentlig var Keats's hvasse Udtalelser i Digtet «Sleep and Poetry», der opbragte Byron mod ham, fremgaar klart af Moores «Letters and Journals of Lord Byron». Byron indrømmer selv senere, at han har ladet sig forblinde af sin Forbitrelse over

dette Digt: «min Harme over Keats's Nedsættelse af Pope har næppe tilladt mig at vise Retfærdighed mod hans egen Genius,» og han betegner hans Død som et Tab for Litteraturen. Desuden har Byron aabenbart ikke heller kunnet sympathisere med de Stænk af lakistiske Elementer, der fandtes i Keats's Poesi; han taler om hans Stils «fantastiske Lapsier» og mener sikkert hermed det Hang til genstandsløse Drømmerier, der spores hos Keats, og som han har taget i Arv fra Lakismen.

Ligesom Keats kraftig har udtalt den negative Side i den begyndende Litteraturepokes Tendenser, saaledes findes der ogsaa hos ham stærke Vidnesbyrd om dens positive Side, som den former sig i dens forskellige Sympathier, der saa Litteraturens Blomstring i Tiden før Dryden, mellem Chaucer og denne (se Dr. B., S. 59—60, 212). En Frugt af disse litterære Sympathier, der i formel Henseende har Interesse, er Epokens Genoptagelse af Sonetten som en hyppig anvendt Form for dens Lyrik. Sonetten var i det sextende Aarhundrede bleven overført fra Italien i den engelske Litteratur af Henry Howard, Jarl af Surrey, var netop i Tiden før Dryden en særdeles yndet Form og benyttedes og udvikledes navnlig af Philip Sidney, Spenser, Shakespeare og Milton. I Klassicismens Dage lodes den upaaagtet, men kom nu atter til Hæder, især ved de Digttere, der mest direkte repræsenterede Oppositionen mod Klassicismen.

Den faldt Keats naturlig¹; den er benyttet baade af Coleridge og Southey, nogle faa Gange af Shelley, men fremfor alt af Wordsworth. Wordsworth havde stor Kærlighed til denne «Nøgle, hvormed Shakespeare aabnede sit Hjerte», som han kalder den. Han siger et Sted, karakteristisk nok: «mig var det i forskellige Sindsstemninger en Tidsfordriv at lade mig binde indenfor Sonettens snævre Plet Jord,» og det er vel ogsaa i hans formfuldendte, blødt afrundede Sonetter, at han har nedlagt sin skønneste Lyrik. Fra Byrons Haand have vi kun dette Meter benyttet nogle faa Gange; han yndede ikke Formen og bruger i sin Dagbog Udtryk om den, der ere Wordsworths lige modsatte: «det er de mest klynkende, forstenende, dumt platoniske Kompositioner i Verden.» —

I et af sine Digte lader Thomas Moore Kløverbladet i det irske Vaabenfelt være Sindbillede paa en ubrydelig Enhed af de tre Hoved-Karaktermærker i den irske Natur: Tapperhed, Elskov og Vid. Dette Trekløver kan sættes som Billed-Motto over hans egen Poesi. Irsk Elskov og Nationalfølelse ere de to Hovedemner, om hvilke Moore har ladet sin Poesis glimtende keltiske Vid

¹ Han udbryder i „Sleep and Poetry“, at et hjerteligt Haandtryk „sender en fornøjelig Sonet ind i Hjernen, før man faar Tid til at tænke over det.“

spille. Det er ogsaa dem, som Dr. B. ved Behandlingen af ham drager frem. Paa en fyldig historisk Baggrund har Dr. B. skildret de Tilstande, der fik Moores Nationalfølelse og Frihedstrang til at forme sig i hans politiske Satirer og i saa mange af Digtene i «Irish Melodies», ja endog afsatte sine Mærker i hans østerlandske Epos «Lalla Rookh». Herved bliver Moore, som Dr. B. saa stærkt betoner det, den, der ind i Litteraturen leder en Strøm af Oppositionsaand, som udvikler sig videre især under Shelley og Byron. Det er én Hovedside af hans Poesi; men Dr. B. glemmer heller ikke den anden: hans Karakter af erotisk Digter (se Afsnittet: Erotisk Lyrik).

Moore er et nyt, ejendommeligt Led i Aarhundredets rige engelske Litteraturudvikling, men dog pegende tilbage paa det fælles Grundlag og Udspring, hos ham som en Fremhæven af det irsk nationale, en Fremhæven, der paa Grund af de særlige historiske Forhold tildels antog Præg af Opposition. Ligesom Burns, der er den skildrede poetiske Epokes betydeligste Forløber, formede sine Sange efter skotske Folkemelodier, saaledes bliver den irske nationale Musik Grundlag for Moores bekendteste Værk (jfr. Dr. B.'s Bog, S. 6 og 9). Men forøvrigt staar hans Poesi paa de fleste Punkter i skarp Modsætning til den, der begyndte Bevægelsen, navnlig til Wordsworths.

En Natursans af den Finhed og Inderlighed som Wordsworths er der hos Moore ikke Tale om; han siger selv i 1820, at det først er de sidste faa Aar, der ret have opladt hans Sans for den livløse Natur. Det gælder ogsaa her, hvad Dr. B. træffende siger (S. 280): «han maler kun abstrakte Egenskaber ved skønne Genstande, . . . han giver snarere en Fortegnelse over Skønheder end en skøn Kontur.» Og i Modsætning til Wordsworths Ideal af en uforstyrret, i sig selv hvilende, lykkelig Sindsro staar det strømmende Liv i Moores Lyrik, den evige Vexlen af en rent menneskelig bevæget Aktion og Reaktion i Stemningerne, den Aandsbevægelighed, hvormed den ene Følelse fortrænges af den anden, der lader «Latteren vækkes, før Taaren kan tørres», og der betegner den lette Sorg som Halvsøster til Glæden, — altsammen Udslag af Digterens keltiske Raceejendommelighed, som Dr. B. har haft Øje for og træffende karakteriseret (S. 225—26).

Moorens spillende Fantasi raader over en uudtømmelig Skat af Billeder, som han med fuld Haand anvender til Støtte for den lyriske Stemning: skarpt pointeret i nogle faa Linjer slynges Billedet med aldrig svigtende Formsans nøje og inderlig sammen med den Stemning, han vil udtrykke. Hans smaa lyriske Digte indeholde altid paa en eller anden Maade en Pointe, — den stikker en Gang imellem saa langt frem gennem

den poetiske Stemning, at man river sig paa den. Man kommer stundom til at tænke paa Klassicismen og paa Pope ved Læsningen af ham. Herhen hører ogsaa Moores meget hyppige Omgang med de fra den klassiske Tid bekendte personificerede Begreber (Innocence, Beauty, Reason o. s. v.), som Wordsworth i sine reformatoriske litterære Theorier gik løs paa. Karakteristisk nok kalder Byron en Gang i Spøg Moore for Rogers's legitime Søn, — Rogers, der var den af Samtidens Digtere, som i Byrons Øjne repræsenterede den reneste Klassicisme. Det vilde ganske vist være blodig Uret at beskyldte Moore for at gaa med Allongeparyk; men var der dog ikke i Arrangementet af hans Digterhave noget, der mindede om Popes velordnede Bede? (Dr. B.'s Bog, S. 9).

Hvad der saaledes, dels politisk, dels litterært, fjerner Moores Poesi fra Wordsworth, nærmer den samtidig til Byron. Det er interessant at se, hvor tidlig Byron har følt sig sympathetisk berørt af Moores Digternaturel. Netop ved den Tid, da Byron udgav «Hours af Idleness», hørte Moores første Digtsamlinger til hans Yndlingslæsning, og enkelte Digte i Byrons første Forsøg synes at pege mod en Paavirkning fra Moore; i Stroferne til Jarlen af Clare forekommer der en direkte Udtalelse af Sympathi for Moore, hvis sidste Digtsamling var blevet medtaget paa det

voldsomste i «Edinburgh Review» af Jeffrey som usædelig og umoralsk. Alt det livfulde, strømmende og spillende i Moores Poesi, den Uafhængighedstrang, der kom til Orde gennem saa meget af den, dens om Klassicismen mindende koncise Pointering, hans Fantasis mere almenfattelige, realistiske Præg, i Modsætning f. Ex. til Shelleys, maatte berøre Byron sympathetisk og fandt af og til beslægtede Punkter i hans egen Poesi. Hist og her kan man maaske ogsaa i Byrons senere Produktion spore en Paavirkning af Moores ejendommelige Stil. Digtet «There's not a joy the world can give» erklærede Byron selv for en Efterligning af Moores Stil. Og det er ganske vist, at Byrons dybt melankolske Følelse her har krystalliseret sig i Billeder paa en Maade, der ellers kun momentvis findes hos ham, og som ubetinget bringer Tanken hen paa Moore. Men det er da ogsaa kun med Hensyn til Stilen, at de to Digttere her frembyde et Lighedspunkt. Den Energi, hvormed Byron fremsætter Modsætningernes Uforsonlighed, og den Lidenskab, hvormed han fordyber sig i den deraf opstaaede smertelige Følelse, ligger ganske udenfor Moores Rækkeevne.

De sidste Afsnit af Dr. B.'s Bog optages af Skildringen af de tre Digttere, der komme til at staa i den mest direkte Opposition til deres Samtid. Efter Skildringen af Landors ensomt staaende Skikkelse gaar Dr. B. over til Shelley.

Denne ædle og ulykkelige Mand, der viede Ideen sit Liv, og hvis Poesis Toner sænke sig i Sindet med sitrende Klang, har af Dr. B. faaet en Behandling, som er sand og træffende i alle Hovedpunkter, skøn og ædel i Fremstillingen. «Mølets Higen mod Stjernen, Nattens mod Morgenen, den andagtsfulde Hengivelse til noget langt borte fra vor Sorgens Klode,» — det er det, som ligger bag ved Shelleys smertebevægede Poesi, en Poesi, der er som et Suk mod, en Hymne for og en Anraabelse af den Kærlighedens Aand, der for hans pantheistiske Verdensopfattelse omfattede hele Universet, og paa hvis lutrende og befriende Magt han troede.

Dr. B. paapeger med Rette (S. 25), hvorledes den engelske Nyttefilosofi ogsaa har givet sig Udtryk hos Shelley. Den engelske realistiske Sans, der fordrer, at Livet skal virke udadtil, fornægter sig ikke selv hos en saa idealistisk Digter som Shelley. Digtet «Alastor», med dets Fortale, er særlig prægnant i saa Henseende. Alastor er en Digter, som i Drømme ser en Kvindeskikkelse af betagende Skønhed, der indgyder ham en altforglemmende Elskov. Han vaagner og drives af sin Lidenskab stadig fremad for at finde det forsvundne Drømmebillede, til han tæres hen og dør. Under sin lidenskabsjagede Vandring bryder han ved Synet af en Svane, der svinger sig gennem Luften, ud i følgende Ord, der kunne

siges at rumme Digtets Moral: «Du har et Hjem, skønne Fugl, du drager til dit Hjem . . . Og hvad er jeg, at jeg skulde dvæle her, med en Stemme, der er langt mere velklingende end dine Toner, idet du dør, med en Aand, der er mere omfattende end din, en Skikkelse, der er mere i Harmoni med Skønhed, og at jeg skulde øde disse herlige Evner i den døve Luft, for den blinde Jord og for Himlen, der ikke sender Ekko af mine Tanker?» Heri, i at Alastor kommer til at leve i blot og bar «selv-koncentreret Afsondring», jagende efter en drømt Skygge uden Realitet, saa hans Liv fortæres uden at sætte virksom Frugt, deri lægger Shelley hans moralske Svaghed, og det er let at se, hvilken udviklet realistisk Sans der ligger bag ved dette Træk, og hvor nøje sammenhørende det er med den engelske Nyttefilosofi.

Der strømmer overhovedet, trods den idealistisk-fantastiske Indklædning, en dyb og ægte Realisme paa Bunden af Shelleys Poesi. I hans mindre Digte, hvor Følelsen søger sig Udtryk indenfor et forholdsvis begrænset Rum, lægges der selv i formel Henseende et Baand paa hans Fantasis ellers ofte ubeherskede Flugt. Ogsaa Digte som «Julian and Maddalo» og «Rosalind and Helen» (navnlig det sidste, som Dr. B. med Rette drager frem af den Skygge, i hvilken engelske Kritikere synes at stille det), for ikke at tale om «The Cenci», bære

i deres Form den samme Realisme til Skue. Og bag alle de vidunderlig skønne poetiske Fantasier i «Prometheus Unbound» ligger der den sande og sunde Realisme, at Menneskeslægten i uophørligt Selvarbejde indadtil og udadtil maa stræbe efter sin egen Befrielse, og at den i stadig Udvikling opfatter det som relativt, hvad den før saa som absolut.

Dr. B. betegner Shelleys Prometheus som den «velgørende Menneskeand» (S. 348). Han er det i Kraft af den intensive Kærlighedsfølelse, der opfylder ham, og som er et saa fremspringende Træk ved de fleste af de Shelleyske Figurer. Kærligheden var, som tidligere berørt, for Shelley et Verdensprincip, det var en «alt opretholdende Kærlighed, der, blindt vævet gennem Tilværelsens Væv af Menneske og Dyr og Jord og Luft og Hav, brænder klart eller dunkelt, eftersom hver er et Spejl af den Ild, mod hvilken alle tørste» («Adonais»). Ligge derfor end hans digteriske Skikkelser i Strid med Verden, og hades de end af Menneskene, saa gengælde de ikke denne Forfølgelse med Misanthropi og Forbitrelse, men de overvinde Harmen og drukne Lidenskaben i Medfølelse, de give «Taarer for Haan og Kærlighed for Had»; og det er Træk af Shelleys egen Personlighed, der gaa igen her. Kærlighed i omfattende Betydning var for ham det alt for-

enende, paa Virksomhed rige Livsprincip, der giver Spireevne og Voxekraft. «Hvilken guddommelig Religion kunde man ikke faa», udbød han en Gang, da han stod i en katholsk Kirke, «hvis Kærlighed virkelig blev dens Princip i Stedet for Tro».

I Dr. B.'s sande, fine og indholdsrige Skildring af Shelley, en Skildring, der er Digteren værdig, synes mig særlig træffende og kraftig fremhævet den Shelleyske Fantasis primitive og mythedannende Urfriskhed; Masson peger paa det samme; men Dr. B. har akcentueret og udviklet dette Punkt fyldigere, med skarpere Blik for dets Betydning som karakteristisk Hovedpunkt (S. 322—30, 346—47). — Naar Dr. B. kalder den Blomsterne røgtende Kvindeskikkelse i «The Sensitive Plant» for «Sommerens og Skønhedens Gudinde» (S. 329) og derved gør hende fra en menneskelig Skabning til en Fe, synes han mig utvivlsomt at have Uret. Digtets Strofer tale ikke til Gunst for denne Opfattelse, og den drager hele Digtet ned til kun at blive en Allegori for Aarstidernes Vexlen. Opfattes hun derimod som en menneskelig Skabning, der vander Blomsterne, opbinder Planterne og omhyggelig bærer alle dræbende Insekter bort til de fjerne Skove, saa bliver ogsaa dette Digt et af de mange Vidnesbyrd om Shelleys pantheistiske Naturbetragtning (se foran S. 14—15). — Oden til Lærken betegner

Dr. B. som «skrevet under en Rus af befriet og jublende Stemning», som «den rene Frihedsfølelses yngste klareste Triumfsang af Glæde og Lykke» (S. 330—31). Men Shelley giver sig ikke hele Digtet igennem fuldstændig hen i Lærkens Jubel; han lytter til den, henrykt og betaget, men dog med en Vemod, der undrer sig over dens Glæde, med en lurende Bevidsthed om Afstanden mellem denne «Jordens Foragter» og Mennesket, hvis «oprigtigste Latter er tynget af nogen Smerte.» — Versemaalet i «Ode to the West Wind» kan ikke betegnes som Sonetter (S. 325); det har langt mere af Terzinernes Karakter end af Sonettens.

Som i et Drama, inden Hovedpersonen træder ind, hans Navn episodisk indkastes, og hans Egenskaber kommenteres, saaledes har ogsaa i Dr. B.'s Bog Byrons Navn stadig lydt med, og der er hentydet til hans Ejendommeligheder, inden han nu i Værkets sidste Tredjedel indføres som Kulminationen af den skildrede Litteraturbevægelse og som Sædmand for nye Bevægelser i andre Litteraturer. I andre Litteraturer: thi det er langt mere Wordsworth og Shelley end Byron, der komme til at beherske den paafølgende engelske Poesi. Ud over de blotte Efterlignerens Kredse, der selvfølgelig alt begyndte at danne sig i Byrons Levetid, og til hvis Knusning han, i Overensstemmelse med sin litterære Opfattelse, ønskede Samuel Johnson i Live, er det kun et Par Navne, der hæve

sig op med lidt større Betydning, paa hvilke hans Poesis Indflydelse direkte kan spores. Den paafølgende engelske Litteraturstrøm i det hele og store henter ikke sit væsentlige Præg fra ham.

Ophævelsen af Byrons Ægteskab i Begyndelsen af 1816 og den derpaa følgende Forbitrelse og Bagvaskelse mod ham gør Dr. B. med Rette (S. 421) til det skarpe Grænsemærke mellem hans Livs to Hovedperioder, Perioder, hvis Frugter have saa forskellig Fasthed og Smag. Det forskellige Omfang og den forskellige Karakter af de fremherskende Grundfølelser i de to Sange af «Childe Harold», der ligge hinsides 1816¹, og de to, der ligge paa denne Side, har Dr. B. skarpt fremhævet i sin smukke Behandling af dette Digt (S. 394—97; Afsnit XVIII). Byrons subjektivt bevægede Sind trængte til at have en Kanal, gennem hvilken han til enhver Tid kunde lade sine stadig paa ny vakte Følelser og Sindsbevægelser umiddelbart strømme, og en saadan fandt han i «Childe Harold». Hvad der ikke kan forme sig ind i selvstændige kunstneriske Frembringelser nedlægges umiddelbart i den, og den bliver derfor væsentlig at betragte som en Sammenkædning af personlige lyriske Digte. Han

¹ S. 179 staar fejlagtig 1811 i Stedet for 1812 som Aarstallet for disse to Sanges Udgivelse.

kunde, siger han, have spundet de fire Sanges umiddelbare Lidenskab ud i tyve moderne Tragedier. Digtet voxer og stiger under hans Hænder, eftersom hans Stemninger sættes i Svingning, og da han saa endelig har afsluttet det, er det, som om han savnede denne Form for sin umiddelbare Lyrik, og han taler i 1822 om at fortsætte Digtet med endnu en femte og sjette Sang. Man vilde gøre Uret mod Byron i ligefrem paa alle Punkter at identificere Harold med denne. Men meget nær rykker Digteren sin digtede Skikkelse; ofte bruger han kun hans Navn og hans Pilgrimsfart til at lade sine egne poetiske Betragtninger forandre Sted, og jo mere Digtet skrider frem, des mindre benytter Byron Harold som Ramme, indtil han endelig i fjerde Sang, ked af, at man ikke respekterer hans Forklædning, kaster den Kaabe, der hidtil tildels havde indhyllet ham (se Dedikationen).

Det Afsnit, hvori Dr. B. behandler de to sidste Sange af «Childe Harold», giver han den betegnende Overskrift: «Jegets Fordybelse i sig selv». Thi det er et Træk, som spredt allerede findes tidlig i Byrons Poesi, at Digteren midt i den Verden af Modsigelser og Lidelser, hvori han staar, søger tilbage til sit eget Hjertes og sin egen Tankes Ensomhed for at leve sit egentligste Liv derinde, at han koncentrerer sig i sin egen ensomme Kraft for at kæmpe Kampen ud i sit eget

Indre og styrkes til trodsig Modstand mod eller fast Resignation i Skæbnen. Men først efter den store Skillegrænse i hans Liv, da Byron ret følte sig personlig ramt af Ulykken, stiger dette Karaktermærke til sin højeste Udvikling. Derfor ere Poesierne fra den umiddelbart paafølgende Periode rige paa Vidnesbyrd om denne Stemning (bl. a. «The Lament of Tasso», «Prometheus»), og med fuld Ret ere «Childe Harolds» tredje og fjerde Sang af Dr. B. sete under Synspunktet af en Selvfordybelse.

Men det undrer mig, at Dr. B. ikke har taget et andet af Byrons Arbejder ind under samme Kategori, nemlig «Manfred». «Manfred» har sit Udspring i de samme Stemninger, der gaa igennem «Childe Harolds» sidste Sange (den er færdig omtrent et Aar før «Childe Harolds» fjerde Sang), kun med endnu mere energisk og mere konsekvent Eftertryk paa Ensomhedsfølelsen end i disse. Manfred er ene; han føler intet beslægtet eller fælles med den Menneskevrimmel, der omgiver ham, og kun Naturen, mest i dens Kamp, stundom i dens Fred, er ham Samfund og Selskab. Han trækker sig dybt tilbage, man kan vel sige, han skrumper sig ind i sin egen Lidelse, tørre Fortvivlelse og Syndsbevidsthed. Og i hans Indre foregaar der saa et Arbejde og en Kamp af uhyre Omfang. Og det er mere end et Udtryk for Selviskhed (Dr. B., S. 447), naar Byron i «Manfred» præker en Moral, der hen-

viser Mennesket til hans eget Indre som det Sted, hvor Dommen over ham afsiges, og hvor hans Himmel og Helvede findes. Netop dette synes mig at være den egentlige positive Livsnerve i al «Manfreds» sønderrevne Lyrik, og det er en Selvfordybelse af en saa alvorlig og almenmenneskelig Art, at det selviske forsvinder. Dr. B. fremhæver selv (S. 446) dette Punkt som en Hovedside af Digtningen, og des mere besynderligt forekommer det mig, at han ikke har haft Øje for, at netop «Manfred» i særlig Grad er et Udslag af Digter-Jegets Selvfordybelse. At Hovedfiguren er en digtet Skikkelse, faar ved en Forfatter som Byron ikke meget at sige: den er et digterisk potenseret Udtryk for hans egen Sindstilstand, som den formede sig under hans Landsmænds Misstemning mod ham og de nye Naturindtryk, han modtog (jfr. Dr. B., S. 436). Jeg indrømmer, at «Manfred» indeholder Tankeelementer af reformatorisk Natur, beslægtede med dem i «Cain», at ogsaa «Manfred» har Tankerevolutionens Aand i sig, og at den tildels kan gaa ind under, hvad Dr. B. kalder «Den revolutionære Aand»; men den forekommer mig ubetinget at faa sin rette og egentlige Belysning, naar den opfattes som et Indlæg for den selvbevidste Subjektivitets inderlige Fordybelse i sig selv.

Den i Dr. B.'s Bog skildrede Bevægelse begynder i Wordsworth og ender i Byron; Afstan-

den mellem disse to er stor, næsten paa alle Punkter ere de Antipoder. Wordsworth er Statsborgerens Digter; men bag hans Poesi dæmrer der ogsaa et Skær af Spidsborgerlighed. Naar Wordsworth betragter det ordnede Samfund med dets gennem Tiderne hævdede Institutioner og Meninger, er det med en Følelse af, at den ydre, glatte Overflade svarer, eller dog meget nær svarer til det indre. Trænger Disharmonien ind paa ham, affærdiger han den saa let som mulig. Men hans Blik er i Almindelighed ikke saa skarpt, saa han faar Øje paa den. Alle Menneskelivets Modsigelser og Tvivl ses ikke eller jævnes bort; han er derfor let at læse, og han stemmer Sindet til Ro. Dette gør Byron ikke; det gør ondt at læse ham. Men han er videre fremme, han er sandere end Wordsworth. Medens denne kun ser enkelte Sider af Sagen, dem, der betinge Følelsen af Harmoni, hugger Byron Hyggelighedens Skal itu og viser os Løgnen og Smerten bag ved, som han haaner eller veklager over. Han river Kulturklæderne af Kroppen paa Mennesket og «rører op i Sjælens hemmelige Kilder». Derfor er han i Modsætning til Wordsworth Menneskets Digter. Og hvad Ret faar saa den stadige Anklage mod Byron for Spot og Haan mod de helligste Følelser? Hvis det hos Byron kun var en lapset og overfladisk Letsindighed, der beroede paa en kynisk Grinelyst, saa var det en anden Sag.

Men der er bag hans Poesi «en Sjæl, som hulker» (Dr. B., S. 450); og naar man bemærker, hvor dybt ned han kan gribe i Skildringen af de reneste og skønneste Stemninger, hvorfor saa ikke derved netop vækkes til Opmærksomhed, saa man spørger sig selv, om da denne dybe og alvorlige digteriske Kraft pludselig skulde have mistet al Retten, naar den blotter os Modsigelserne, ja selv naar den flænger med sin Haans skarpeste Knivsod. Naar Lykken kun kan føles og fastholdes ved, at man glemmer og overser, saa have de Digtere evig Ret, der pege paa Sorgen og Smerten. Dr. B. taler sandt, naar han siger: «ak saalænge alle smukke Ting her paa Jorden have deres Vrangside, nytter det lidet at ville forbyde Digteren at vise den frem, hvor dybt end Moralisten maa sukke derved» (S. 504). Men naar den digteriske Muse som Byrons og som vor Tids overhovedet af de tre æsthetiske Kategorier hæver Sandheden højest som Motto, saa er den ikke altid vel set og har trangt ved at komme frem.

Der har i den her anmeldte Bog af Dr. B. indsneget sig nogle Unøjagtigheder af mindre heldig Art. Forfatteren er i sine Citater noget inkonsekvent; snart forudsætter han, at Læseren ikke kan Engelsk og oversætter da, hvad han citerer, snart gaar han ud fra den modsatte Anskuelse og citerer paa Grundsproget, snart endelig citerer han baade paa Dansk og Engelsk. Det er utvivlsomt

sikrest at give Citaterne i Oversættelse, og, hvor der ligger Eftertryk paa Sprogklangen, eller det oprindelige Udtryk ønskes bevaret som særlig prægnant, der tillige at vedføje Grundsprogets Ord. Lidt større Nøjagtighed i nogle af de oversatte Citater var ogsaa ønskelig. Det har ikke saa meget at sige; thi der sker som Regel intet Brud paa det væsentlige i dem; men man kan lige saa let være korrekt som ukorrekt. Ved Berøringen af Coleridges Digt «Til et ungt Æsel» taler Dr. B. om «et andet Liv» og «en overjordisk Fredens og Salighedens Dal» (S. 94); en saadan Tanke er sikkert ikke Coleridges; Sammenhængen slaar det fast, at han kun mener et ligeligere og bedre ordnet Samfund. Linjerne af Moore (S. 265) gælde ikke om Undertrykkerne, men om «den letsindige Slægt», der var uværdig til Sandhedens Velsignelse, det vil sige dem, der ved Revolutionen misbrugte Friheden. En meningsfordunklende Unøjagtighed er i Citatet af «Tassos Klage» (S. 482) Ordet «Hav» for «Kyst»; først naar dette rettes, bliver den følgende Sætning klar; sammesteds er «to Gange» faldet ud i Ordene «min Verden er næppe [to Gange] saa stor, som Rummet en Gang vil være for min Kiste.» Enkelte Misforstaaelser i Oversættelserne forekomme ogsaa. Ordet «lame» betyder lige saa vel «halt» som «lam» og bør oversættes saaledes S. 365, 373, 374. Linjerne af «Marmion»

(S. 169) ere misforstaaede; det bør ikke hedde «Uslinger frygte for Svøben», men «Uslinger have Frygten til Svøbe». Uheldig er Mistydningen i Shelleys smukke Digt (S. 319); Dr. B. skriver: «Nogle ville klage, naar jeg er død, som jeg klager, naar denne søde Dag er gaaet, de samme hvem mit fortabte og altfor tidlig ældede Hjerte nu krænker med sine ubetimelige Klager»; i Stedet for de udhævede Ord bør der staa «den, som»; det er den skønne og rene Dag, Digteren krænker med sin Klage. — Men alt slikt svinder i Forhold til Arbejdets Kraft, Kærnefuldhed og Lødighed ind til Biting.

Den her anmeldte Bog er skrevet ud fra den frie Tankes Standpunkt, og det er en Selvfølge, at meget i den paa mange Steder vil vække Forargelse. Det maa være saa, og det skal være saa. Men Fritænker navnet er et Hædersnavn, som enhver bør være stolt af at bære. Fritænker er den, der ikke i den orthodoxe Kristendoms eller i hvilken som helst anden positiv Religions faste Dogmer ser hele Sandheden inde sluttet. Den, der mener, at det i en Verden, hvor han paa alle Punkter kun møder Brøkdele af Sandheden, maa blive Opgaven at prøve og sondre, han er Fritænker. Fritænker er den, som gør Heibergs smukke Ord til sine:

Den Gud, du søger, er din egen Gud;
 hvad vil du mere?
 Han træder ikke som en Genstand ud
 blandt andre, flere.
 Du føler ham, hver Gang dit Hjerte banker
 af hellig Lyst;
 du hører ham i dine bedste Tanker
 som evig Røst.
 Idet du søger, du ham alt har fundet,
 idet du spørger, er alt Svaret vundet.

Men søges og spørges maa der. Derfor er al Dogmatisme som Princip banlyst fra Fritænkeriet, og derfor er der en Grænse mellem Fritænkeren og den orthodoxe Kristne, der spærrer Guddommen inde i Dogmer. Paa den frie Tankes Side er der Luft og Plads til, at mangfoldige forskelligartede Anskuelse kunne mødes og brydes med hinanden.

Det er et underligt Indtryk, man faar ved Betragtningen af den Modtagelse, som de udkomne Bind af Dr. B.'s «Hovedstrømninger» have faaet her hjemme. Første Del drog en Hagl af Angreb over sig; siden da har der hidtil hersket Tavshed. Det vilde have syntes naturligt, om man midt ud fra alle sine Angreb og Anker havde erkendt, at vor Litteratur i dette Arbejde havde faaet en betydningsfuld Forøgelse, fremgaaet af ualmindelig Dygtighed og omfattende Studium; det havde været rimeligt, om man havde sagt Forfatteren et oprigtigt Tak for de Vuer, han har aabnet os ud over de fremmede Litteratur-

bevægelser. Endnu er noget saadant ikke sket. Ja, da der i Efteraaret paa ny var Tale om en Besættelse af Professorposten i Æsthetik ved Universitetet, og da vel de allerfleste erkendte, at Dr. B.'s Evner maatte kvalificere ham til denne Plads, selv da var Forargelsen mod ham saa stærk, at man udelukkede ham fra det Sted, hvor det dog først og fremmest er Dygtigheden, der bør have Plads. Man gør højlig Uret mod de studerende ved at fjerne en saadan Kraft og Begavelse som Dr. B. fra Universitetet; thi det, denne Forfatter præker, det er Arbejdets Evangelium, og er nogen Lære i Stand til at vække og styrke Ungdommen, saa er det denne.¹

Dr. B. har sat som Motto foran sit Arbejde:

„Künstler, nie mit Worten, mit Thaten begegne dem Feinde!
Schleudert er Steine nach dir, mache du Statuen d'raus.“

Han har virkelig her dannet en Statue, kraftig og fast i sine Former, dristig i sin Stilling, med Ryggen mod Fordom og Dvaskhed, med Blikket mod Fremskridt og Liv, med Strenghed, med Trods, selv med Hensynsløshed i Udtrykket, men ogsaa med Alvor, Adel og Skønhed.

¹ Jfr. „Fædrelandet“, 20 November 1875.

The first part of the book is devoted to a general
 introduction of the subject. The author discusses
 the various methods of investigation and the
 results obtained. He then proceeds to a detailed
 description of the apparatus used and the
 experimental conditions. The results are
 presented in a series of tables and figures.
 The author concludes with a summary of the
 findings and a discussion of their significance.
 The book is well written and contains many
 interesting details. It is a valuable
 contribution to the literature on this subject.
 The author is to be commended for his
 thoroughness and care in the execution of
 his work. The book is highly recommended
 to all those interested in the study of
 this important field.

The Publisher's Office





